

Motion

1984/85:3228

Karin Söder m. fl.

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. (prop. 1984/85:211)

”En jordbruks- och livsmedelspolitik som möts av förtroende från både konsumenter och producenter”, så har jordbruksminister Svante Lundkvist ideligen velat beskriva den nuvarande regeringens politik. Men han har begått misstaget att utforma politiken utan att först fråga vilken politik som kan vinna förtroende.

I propositionen om jordbruks- och livsmedelspolitiken har regeringen förbigått de kritiska synpunkter som framförts från producenthåll. Hela agerandet vid handläggningen av dessa frågor har varit ägnat att skapa misstro och driva fram motsättningar. Därtill kommer vad som hänt vid de strandade prisöverläggningarna och innehållet i proposition 1984/85:211 om reglering av priserna på jordbruksprodukter m. m. Av de vänliga orden om förtroende har blivit häftig konfrontation. De tusentals lantbrukare som de senaste veckorna på olika sätt givit uttryck för sina uppfattningar om regeringens jordbrukspolitik känner sig svikna, utlämnade åt en hårdhänt prispress som inte ger dem en chans att långsiktigt upprätthålla en ekonomisk och social standard som är jämförbar med den som andra grupper kan uppnå. Vad som hänt visar hur viktigt det är att inkomstmålet inte skjuts i bakgrunden på det sätt som nu sker. Regeringens jordbrukspolitik är inte uttryck för rättvisa och solidaritet mellan folkgrupper.

Jordbrukets situation är mycket allvarig. Socialdemokraternas långsiktiga inriktning av politiken skärper den situationen. Också i proposition 211 återkommer tankar på produktionsanpassning genom prispress. Detta är den direkta innebörden av vad som sägs på s. 21:

Även efter det att en önskvärd anpassning har kommit till stånd finns det behov av export av utbyteskaraktär eller som en följd av årsmånsvariationer. Jag vill understryka att ansvaret för en produktion utöver vad jag nyss angivit ligger på jordbruksnäringen, som också med beaktande av försörjningsmålet har frihet att producera den volym som är fördelaktig utifrån näringens egna utgångspunkter.

Resultatet av den beskrivna politiken är åkernedläggelse, försämrade försörjningsberedskap vad gäller mat, minskade möjligheter att lösa miljö- och energiproblem, ökad regional obalans och ökad arbetslöshet. Detta är tvärtemot centerpolitiken.

En trygg tillgång till mat är i hela folkets intresse. Den kan tillgodoses enbart genom att vidmakthålla de inhemska produktionsresurserna. Jord-

bruket är en viktig nationell tillgång också för att tillgodose nya behov inom miljö- och energiområdet.

Mot denna bakgrund är det utomordentligt allvarligt att jordbruksnäringen inte ges rimliga arbetsbetingelser, vare sig i det långa eller korta perspektivet. Centerpartiet har i anslutning till proposition 1984/85:166 redovisat sin långsiktiga syn på jordbruks- och livsmedelspolitiken. Våra förslag därvidlag innebar bl. a.:

- att all brukningsvärd åkerareal utnyttjas för jordbruksproduktion, däri innefattas produktion av såväl livsmedel och foder som råvaror för energi och bioteknik,
- att det skall vara en gemensam uppgift för samhället och näringen att anpassa produktionen till de produktionsmål som ställts upp och att detta gemensamma ansvar också innebär att staten tar ett övergripande ansvar för överskotten,
- att en rejäl uppräkning sker av det särskilda Norrlandsstödet till jordbruket och att denna ökning (80 milj. kr. utöver s-förslaget) finansieras genom budgetmedel.

Inom vårt land har utvecklats ett system för överläggningar om prissättningen på jordbruksprodukter mellan jordbruket, företrätt av LRF, och staten som biträds av representanter för konsumenterna, jordbruksnämndens konsumentdelegation. I stort sett har systemet fungerat tillfredsställande. Med något undantag har riksdagens beslut kunnat baseras på överenskommelser mellan jordbruket och staten, vilka också biträts av konsumentdelegationen.

Proposition 1984/85:211 baseras inte på någon sådan överenskommelse. Oenigheten gäller inte enbart det totalbelopp som jordbruket skall tillföras från den 1 juli 1985. Även på andra punkter har förslag lagts fram som saknar stöd i överenskommelser. Detta är en nyhet.

Vad som inträffat visar att systemet med obundna överläggningar inte fungerar och aktualiserar frågan om nuvarande system för överläggningar kan bibehållas. Det "avtalslösa" tillstånd som nu råder är högst otillfredsställande både för staten och näringen.

Utgångspunkter för jordbruksnämndens förslag som ligger till grund för propositionen har varit statsmakternas mål om en inflation på högst 3 % för år 1985 och att löneökningarna under 1985 skall hållas inom ramen 5 %. Dessa mål saknar numera aktualitet. Inflationsmålet kommer inte på långa vägar att kunna infrias, allra minst efter den kraftiga räntehöjningen. Lönetaket har genombrutits under aktiv medverkan av landets statsminister. Räntehöjningen är en särskilt svår belastning för en kapitalkrävande näring som jordbruket.

De förutsättningar som ställdes upp när prisöverläggningarna startade gäller alltså inte längre. Det kunde motivera att nya överläggningar togs upp utifrån de nu aktuella förutsättningarna. För detta finns dock inte tid. Även

på detta område har statsmakternas senfärdighet medfört allvarliga problem.

Mot den bakgrunden anser vi att riksdagen nu skall ta beslut om prisregleringen enbart för perioden den 1 juli–den 31 december 1985. Tidigt i höst bör nya överläggningar tas upp om prisregleringen för tiden därefter. Propositionen bör föreläggas riksdagen så att beslut kan tas i december. Därmed kan det "avtalslösa" tillståndet förhoppningsvis begränsas till ett halvår.

Jordbruksnämndens förslag innebär enligt vår mening att jordbruket inte fått rimlig kompensation för kostnadsökningarna och att reglerna för inkomstföljsamhet tillämpats så snävt att syftet inte på långa vägar kan uppnås. Det är t. ex. inte rimligt att räkna med att produktivitetsutvecklingen i jordbruket skall kunna fortgå i snabb takt samtidigt som produktionen måste krympas och viktiga produktionsmedel beläggs med skatter och avgifter.

Jordbruksnämndens förslag innebär vidare att materiellt viktiga frågor skjuts på framtiden. Det gäller bl. a. behandlingen av det ekonomiska utbytet av vissa biprodukter och hur det uppkomna underskottet i spannmålskassan skall täckas.

Det material som presenterats för riksdagen ger inte underlag för en prövning av de enskilda posterna i det kompensationsbelopp som nu bör tillföras jordbruket. Vi anser därför att en provisorisk lösning nu bör väljas för andra halvåret 1985. För att motverka den inkomstsvacka för jordbruket, som ett godkännande av propositionen skulle innebära, bör jordbruket tillföras 100 milj. kr. under andra halvåret 1985. Beloppet bör tillföras regleringsekonomin och användas på sådant sätt att det främst kommer mjölk- och köttproducenterna till godo. Bl. a. bör därigenom slaktdjursavgiften för nötboskap kunna begränsas. Av beloppet bör 8 milj. kr. användas för att öka anslaget till etableringsstöd från 32 till 40 milj. kr.

I propositionen erinras om att riksdagen våren 1984 tog beslut om införande av särskilda avgifter (skatter) på gödsel- och bekämpningsmedel. Riksdagen angav också hur medlen skulle användas. Regeringen har emellertid inte vidtagit åtgärder att efterkomma detta beslut. Medlen, drygt 100 milj. kr., kvarstår därför oförbrukade. Vi anser att riksdagen som en tillfällig åtgärd bör anvisa 100 milj. kr. av dessa medel för att täcka det tillskott till regleringsekonomin för andra halvåret 1985 som vi tidigare föreslagit.

Vårt förslag innebär att riksdagen inte nu tar ställning till de poster, varom oenighet förelåg vid överläggningarna. Parterna får rätt att ta upp de olika posterna till förnyad diskussion. Utgångspunkten måste vara att korrekt kompensation utgår för faktisk kostnadsfördyring inom jordbruket och berörd livsmedelsindustri, att kompensation utgår för kostnadsövervältringar och att inkomstföljsamhet uppnås.

I propositionen har också frågan om finansiering av det statliga delansvaret för spannmålsöverskottet tagits upp. Vi har i annat sammanhang markerat

att vi anser att detta skall finansieras via nya budgetmedel och inte inom ramen för prisregleringen.

Förslaget att 5 milj. kr. av SPI:s regleringsmedel skall få användas för att dämpa priserna på importpotatis har inte stöd i någon överenskommelse. Vi anser att förslaget bör avslås.

Inte heller förslaget om ändrade regler för buffertzoner har stöd i någon överenskommelse. Det är svårt att överblicka konsekvenserna av de föreslagna ändringarna. JN:s uppfattning att det nu är motiverat med en något större prisrörlighet än tidigare bör inte godtas på så lösa grunder och utan stöd i en överenskommelse. Vi yrkar därför avslag på denna punkt.

I propositionen föreslås att subventionerna på K-mjolk minskas med 22 milj. kr. och att beloppet används för att täcka kostnaderna för en motsvarande ökning av prisstödet till jordbruket i norra Sverige. Vi kan inte godta att det regionalpolitiskt betingade Norrlandsstödet finansieras genom höjda livsmedelspriser. Riksdagen har för övrigt tidigare tagit avstånd från en sådan princip. Vi yrkar därför avslag på att överföra 22 milj. kr. till Norrlandsstödet. Det bör finansieras med nya budgetmedel.

Vi kan heller inte godta att subventionen på får- och lammkött minskas med 8 milj. kr. och att beloppet används för att täcka kostnader för insamling av skördestatistik. Förslaget bör avslås och medel anvisas på vanligt sätt, varvid också möjligheterna att rationalisera verksamheten bör provas.

Centerpartiet accepterar inte den föreslagna höjningen av djursjukvårdsavgifterna. Enligt vår mening finns en påtaglig risk att djursjukvården genom regeringens förslag allvarligt försvagas.

Enligt vår mening är det en viktig uppgift att kraftfullt agera för att främja livsmedelsexporten. I denna del kan vi i huvudsak acceptera propositionens inriktning, men vill understryka att inte bara jordbruksprodukter bör omfattas av ansträngningarna. Här måste också möjligheter för fiskeri- och trädgårdsnäringarna tas till vara.

Med stöd av det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar godkänna de i motionen förordade grunderna för reglering av priserna m. m. på jordbruksprodukter utom sockerbetor och socker för tiden den 1 juli–den 31 december 1985,
2. att riksdagen beslutar hos regeringen begära initiativ till nya jordbruksprisförhandlingar hösten 1985 i enlighet med det anförda,
3. att riksdagen beslutar att till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1985/86 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 100 milj. kr. förhöjt förslagsanslag av 3 046 000 000 kr.,
4. att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag vad gäller utnyttjande av regleringsmedel för att dämpa priserna på importpotatis,
5. att riksdagen beslutar att avslå förslaget om ändrade regler för buffertzoner,

6. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om finansieringen av det utökade Norrlandsstödet,
7. att riksdagen beslutar hos regeringen begära nytt förslag till finansiering av jordbruksstatistiken i enlighet med det anförda,
8. att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag till höjning av djursjukvårdsavgifterna och att till *Bidrag till djurens hälso- och sjukvård* anvisa ett reservationsanslag om 45 470 000 kr.

Stockholm den 23 maj 1985

KARIN SÖDER (c)

BERTIL JONASSON (c)

GUNNEL JONÄNG (c)

BRITTA HAMMARBACKEN (c)

KARL BOO (c)

NILS G. ÅSLING (c)

GUNILLA ANDRÉ (c)

GUNNAR BJÖRK (c)

i Gävle

ANDERS DAHLGREN (c)

KJELL A. MATTSSON (c)

OLOF JOHANSSON (c)

TAGE SUNDKVIST (c)

ARNE FRANSSON (c)

BERTIL FISKESJÖ (c)